

- xi. 5857 - 80 / 1938-40. - 1939. vii. 7. - vegyes - közigyelés írt;
 5905 - 128 / " - 1940. ii. 9. - közigyelés írt - nylt.
 5986 - 209 / " - " - " vii. 23. - kérelem - egyhangú,
 6114 - 337 / " - " - " vii. 25. - közigyelés írt - nylt.

Sajóközérköpítési, Párod m.

1944. ii. 5. nap.

Avatási átirat: 1131 / 1938-40.

Mép: 1940. vi.

" rila "

VII. 23.

A DEBRECENI M. KIR. TISZA ISTVÁN TUDOMÁNYEGYETEM
JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYI KARA.

1099 1939/1940. szám.

Érk: 1940. évi junius hó 21. n.

Előirat: 1131/1939-40

drb. melléklet, Utóirat:

Próbákra kiadom:

Dr. Horváth Árpád

" Zsoltár István

professzor matematik.

Debrecen 1940. június 21.-én

Elfogadom. h. l. b. s.
8. 1940 június 22

Horváth Árpád

Horváth Árpád
o. i. dékán.

Horváth Árpád
8. 1940 június 24

Horváth Árpád

A P Á R V I A D A L B Ü N T E T Ő J O G I
M E G I T É L É S E .

Doktori értekezés a büntetőjog tárgy-
köréből.

Írta:

P o g á n y J á n o s
jogszigorló.

Debrecen. 1940.

A 2655

FORRASAIM:

- 1./ Angyal Pál: A büntetőjog tankönyve. Bp. 1928.
- 2./ Angyal Pál: Tanulmányok és beszédek. Bpest. 1927.
- 3./ Biró Vilmos: A Btk.297.§-ához. Jogt.Közl. 23 évf. 413.o.
- 4./ Finkey Ferenc: A büntetőjog tankönyve. Bpest. 1914.
- 5./ Kenedi Géza: A párviadal ellen. Jogt. Közl.1901.évf. 381.lap.
- 6./ Kenedi Géza: A párviadal jogkérdései. Jogt.Közl.1902.évf. 437.1.
- 7./ Kenyeres B.: A törvényszéki orvostan tankönyve. Bpest.1926.
- 8./ Putnoki Béla: Beccsületvédelmi irányok a büntetőjogban. Bpest.1927.
- 9./ Tarnai János: Párviadal és beccsületbíró-ság. Jogt.Közl.1923.évf.161.
- 10./ Büntetőjogi Döntvénytár. /:Grill-féle k.:

TARTALOM JEGYZÉK:

- 1./ Bevezetés.
- 2./ A párviadal történelmi fejlődése.
- 3./ A párviadal mozzanatai.
- 4./ A párviadal büntetése.
- 5./ A párviadalban való részesség.
- 6./ A párviadal büntethető esetei.
- 7./ A párviadal elleni küzdelem.
- 8./ Befejezés.

- . -

A PARVIADAL BÜNTETŐJOGI MEGITÉLESE.

Vannak olyan esetek, melyekben a sérelmet szenvedett fél elégtétel végett nem fordul az állam igazságszolgáltatás szervéhez: a bírósághoz, nem a törvény szabályai szerint jár el, hanem más uton keres elégtételt magának az elszenvedett sérelemért. Ez az eset forog fenn a köznyelven "párbaj" megjelöléssel ismert önkéntes igazságszolgáltatás esetében. Azonban megjegyzem, hogy ez az elnevezés helytelen. Sokkal helyesebb a Büntetőtörvénykönyvben alkalmazott "párviadal" fogalom meghatározás, mivel nyilvánvaló, hogy két személy: a sérelmet okozó és a sérelmet szenvedő küzdelméről, viadaláról van szó, annak eldöntése vé-

gett, hogy melyik fél cselekedett jogosan. A párviadal a társadalmi közfelfogásból ered, s főként becsületbeli ügyekben nyer alkalmazást. A való igazság megállapítása azonban legtöbb esetben merő képtelenség, mert nem lehet eldönteni vitás kérdéseket a két fél fegyveres mérkőzésével, mivel sok esetben nem egyenlő fizikai erővel, ügyességgel és testihibával rendelkező felek mérkőznek s így, ha a gyengébb félnek is van igaza, mégsem övé lesz az igazság és nem nyer elégtételt a szenvedett sérelemért, sőt még könnyebb, vagy súlyosabb testisértést szenved, vagy esetleg életével fizet azért, mert párviadallal akart elégtételt venni sérelmet okozó ellenfelén. Így egész természetes és indokolt az az álláspont, melyen büntetőtörvénykönyvünk is áll. hogy a párviadal jogosságát nem ismeri el, hanem büntetéssel fenyegeti.

Büntetés szempontjából azonban nem sorozza a közönséges bűncselekmények közé, hanem kiemeli és tekintettel a társadalomban való nagyfoku elterjedésére, enyhébb megítélésben részesíti, amennyiben a párviadalban résztvett feleket államfogházzal sujtja.

A párviadalt büntetőtörvénykönyvünk az ember élete ellen elkövetett büntettek és vétségek s a testi sértés fejezetébe sorozza, ennek következtében világosan láthatjuk, hogy a párviadal azért esik büntetés alá, mert az ember testi épségét~~t~~ illetve életét veszélyezteti. Vannak államok, ahol a párviadalt egészen másként ítélik meg, enyhébben, vagy súlyosabban, sőt van olyan állam is, ahol egyáltalán nem esik büntetés alá. Épen ezért szükségesnek tartom a párviadal történelmi fejlődésének a megvilágítását is.

A PÁRVIADAL TÖRTÉNELMI FEJLŐDÉSE.

A mai értelemben vett párviadal az ókor népeinél nem volt ismeretes. Találkozunk ugyan viadalokkal, melyek az ünnepi játékok kedvelt műsorszámaként szerepeltek, találkozunk nemzetségek vitáinál viadallal, azonban ezek nem estek a büntetőjog szabályai alá s így természetesen egészen más jellegűek voltak, mint a mai értelemben vett párviadal. A germán népi jogban találkozunk a törvényszéki párbajjal, mely bizonyító eszközüül szolgált s így nem esett büntetés alá. A magánpárviadal spanyol eredetű, melynek nyomai a XV. század végéig vezethetők vissza. Ez aztán rövid időn belül nagy tért hódított Francia- és Olaszországban. A XVI. század második felében pedig elterjedt

Európa valamennyi államában. Az egyházi hatóságok már elég korán emelik fel tiltó szavukat a párbaj ellen, az egyes államok törvényhozása azonban csak a XVII. században rendelkezik a párviadalról, mint tilos cselekményről. Első komoly rendelkezésnek I. Mátyás császár által 1617-ben kiadott általános párbaj-tilalmát tekinthetjük, mely egyes vidékeken, hol a párviadal nagyon elterjedt, oly szigoruan büntették, hogy az életben maradottat halálbüntetéssel sújtották, a megholt felet pedig megbecstelenítő eltakarításban részesítették. A gyakorlat is sokáig ingadozott abból a szempontból, hogy a párviadalban részt vett feleket az ölés, vagy pedig a testisértés szabályai szerint büntesse. Ezen átíren azonban mind máig még az irodalomban sincs egységes felfogás. Ennek következtében még a XVIII, században

is találkozunk oly büntetőtörvénykönyvvel, mely a párviadalt nem bünteti. Ilyen az 1791-es francia code peuale. A XIX. században a párviadalra vonatkozóan három felfogás alakult ki. Az egyik a francia felfogás, mely szerint maga a párviadal, mint olyan, nem esik büntetés alá, azonban a vele kapcsolatos körülményeket és az eredményt a rendes büntetőjog szabályai szerint büntetik. Így például az 1810. évi francia code , ha a párviadalban az egyik fél meghal, akkor a másik felet emberölésért vonja büntetés alá. A második az angol felfogás, mely magát a párviadalt is bünteti. Először, mint a közrend ellen elkövetett sérelmet bünteti, később, mint az emberi életet veszélyeztető delictumot, jelenleg pedig a commonlaw értelmében, mint az igazságszolgáltatás ellen irányuló bűncselekményt. A harmadik a német felfogás, mely Európa

legtöbb államában uralkodik. A német felfogás szerint ugyanis a párviadal sui generis delictumot képez, melyet azonban tekintettel a társadalmi közfelfogásra, nem közönséges büntetési eszközökkel torolja meg, hanem enyhébb büntetést, úgynevezett: "2custodia honesta"-t alkalmaz, mivel a cselekményt nem lehet becstelennek minősíteni, mert a párviadalban résztvett fél épen becsületének védelmezése végett a társadalmi felfogás kényszerítő hatása alatt áll ki és küzd ellenfelével. Mindazonáltal a bekövetkezett eredmény szerint a büntetés mértéke növekszik.

Hazánkban is először a párviadalt, mint bizonyító eszközt alkalmazták, melyet szemben a jelenlegi magánpárviadallal, bajvivásnak neveztek. Az 1024-ben kelt zalavári apátság alapító levelében már szerepel a viadoz szó,

melynek alapján arra következtethetünk, hogy már Szent István korában szokásos volt a párviadal. Mint bizonyító eszköz, először a lozsoki prépost 1139-ben kiadott oklevelében szerepel. Törvényeinket tekintve, pedig az aranybulla: az 1222-évi XII. t.c. emlékezik meg a párviadalról, mint szokásos intézményről. Mátyás király az 1486.évi XVIII. t.c.-ben ~~el~~ tiltja a bajvivást a peres eljárásban és csupán a Curia militaris előtt folyó becsület-sértési perekben engedi meg. Az idők folyamán így lassan kimegy a divatból a bajvivás s helyébe észrevétlenül besurran a lovagias ügyek elintézésére szolgáló párviadal. A törvényes közfelfogás azonban a párviadal eme új fajtáját sem engedi meg, hanem szigoruan tiltja, amelyre utal Mária Terézia 1752. évi leirata. A leiratértelmében az életben maradott felet halállal büntetik, az elesettet pedig becste-

telen temetésben részesítik. Amennyiben az el-
esett már szentelt helyen eltemették, tetemét
ki kell ásni és a viadal helyén kell elásni.
Az 1808. évi XI. t.c. a párviadalt vivó fele-
ket arbitrarius büntetéssel fenyegeti. Az ezután
következő időkben a törvény az eset körülményei-
hez képest általában enyhe büntetéseséé sujtotta
a párbajozókat.

Büntetőttörvénykönyvünk javaslatait
tekintve az 1792. évi De duello cim alatt, kü-
lön fejezetben emlékszik meg a párviadalról,
melynek fogalmát a következőképen definiálja:
Duellum est singulare certamen duorum occiden-
di aut seltem ...nerandi causa, tempore est
loco constitutor, cercoque armorum genere ex
condicto susceptum." /: Part.secunda ast.
XXIX.:/ Büntetésől fogházat alkalmaz, melynek
mértékét az egyes fokozatok szerint egy naptól

három évig állapítja meg. A büntetés ennél a javaslatnál elég enyhe.

Az 1843. évi javaslat felfogása eltér az 1792- évitől. Ugyanis ez a javaslat már nem definiálja a párviadal fogalmát és szigorubb büntetést is alkalmaz, amennyiben halálos eredmény és testisértés esetében gyilkosság, illetve testi sértés miatt bünteti a sértő felet, mely esetekben az eljárás hivatalból indítattik meg míg egyéb esetekben csak a sértett fél kívánására.

Büntetőtörvénykönyvünk nem vette át az 1843. évi javaslat álláspontját, hanem a német felfogáshoz csatlakozott s így a párviadalt mint életet és testi épséget veszélyeztető cselekményt bünteti. Mindazonáltal figyelembe veszi azt a körülményt, hogy a sérülés vagy halál a sérültnek előzetes beleegyezésével tör-

tént-e, továbbá figyelembe veszi a társadalmi közfelfogást is. Ezzel magyarázható az az enyhe büntetés, mely halál esetére is csak 5 évig terjedhető államfogházzal sújtja a halálos sérülést okozó felet.

A párviadal fogalmát büntetőtörvénykönyvünk sem határozza meg, így a hézag kitöltése a tudomány feladata. A párviadal fogalmának a meghatározásánál figyelembe kell vennünk egyrészt a az uralkodó társadalmi közfelfogást, másrészt büntetőtörvénykönyvünk álláspontját melynek szakaszaiból fontos következményeket vonhatunk le. Mindenek előtt megállapíthatjuk, hogy a párviadalnál - mint az elnevezés is mutatja - két személy részvétele feltétlen szükséges. Már több személy között lefolytatott küzdelem nem tekinthető párviadalnak, mivel ezt vagy a Kbt. vagy pedig a Btk. más §§-a alapján büntetjük. A két személy neme közömbös. Vagyis

mindegy, hogy férfi, vagy pedig nő a küzdő fél. Finkey felfogása szerint a párviadalnak fiatal koruak, vagyis párbajképtelen egyének is lehetnek alanyai. Egyedüli fontos feltétel a beszámíthatóság. Ugyanis amennyiben egyik fél beszámíthatatlan, a másikat, hacsak nem tudott ellenfele beszámíthatatlanságáról, párviadal miatt megbüntetik. A viadal alatt oly tevékenységet szoktunk érteni, melyben az egyik fél ellenfelét fizikailag akarja legyőzni. De viadalnak minősül az az eset is, mikor az egyik fél nem védekezik, mivel az egyik fél passzív magatartása nem változtat a helyzeten. A szinleges párbajt, például: mikor mindketten a levegőbe lőnnek, a Curia nem büntette. Hogy milyen fegyvert választanak a küzdő felek, ez teljesen közömbös. Finkey mindazonáltal megkívánja, hogy a fegyverek öldöklő fegyverek le-

gyenek. A küzdelmet, hogy párviadalnak lehessen nevezni, bizonyos szabályok szerint kell lefolytatni, mely szabályok szokáson alapulnak s a küzdelmet és annak előzményeit meghatározott formákhoz kötik. Ilyenek a kihívás, annak elfogadása, a párbajsegédek, a fegyverek kiválasztása és egyenlősége stb. Az ok, mely miatta a párviadal történik, büntetőjogi megítélés szempontjából teljesen közömbös. Mindezek után a párviadalt definiálva, leghelyesebbnek tartom a következő meghatározást: A párbaj két személynek bizonyos szabályok kölesönös megállapítása szerinti fegyveres küzdelme. A párviadal szándékos cselekmény. A szándék irányulhat testi sértésre, vagy halálos eredményre, de elég ha a párviadal alanya fesimerve a testisértés, vagy halálos eredmény eshetőségét, akarja a viadalt.

III.

A PÁRVIADAL MOZZANATAI.

Büntetőtörvénykönyvünk is a párviadalt az ember élete elleni büntettek és vétségek s a testisértés fejezetei közé iktatta. A XXIX. fejezetben találunk a párviadalra vonatkozólag rendelkezéseket. Így a 293. §. a párviadalra való kihívás és elfogadásáról, a 295. §. a párviadalra való buzdításról, a 296. §. a fegyveres kiállásról, a 298. §. a sebesülés és halálos eredmény bekövetkeztéről, míg a 299. §. szabálytalan párviadalról rendelkezik. Így általános felfogás szerint a párviadalnak ezen ötféle mozzanatát szokás megkülönböztetni. Meg kell még említeni a párviadalban szereplő részesekre vonatkozó rendelkezést is. Így a 294. § rendelkezik a segédekről, a 297. §. a a párviadal büntetlen eseteiről és végül a 300.

§. az orvosok és segédek büntetlenségi eseteiről. Lássuk ezeket egyenként:

A párviadalra való kihívás és annak elfogadása lényegében, mint előkészületi cselekmény esik büntetés alá a Btk. 293.§-a értelmében. mely a következőképen szól: "Valakinek kihívása párviadalra, ugyszintén a kihívás elfogadása vétséget képez s hat hónapig terjedhető államfogházzak büntetendő.

Jelen §. átolvasása után úgy látszik, hogy ilyenekül csak azok szerepelnek, akik a kihívást és annak elfogadását közvetlenül végzik. Tehát ha a kihívást a segédek eszközölték akkor ~~is~~ a felek nem esnek büntetés alá. Ez a feltevés azonban nem áll meg, mivel a párviadalban szereplő mellékszemélyekről külön szakasz: a 294. §. rendelkezik. Az elkövetés itt kétféle: vagy a párviadalra való kihívás, vagy annal el-

fogadása. Ezek szerint itt két vétség van szabályozva. Ennek az a jelentősége, hogy abban az esetben, ha mindkét fél elköveti a vétséget egyik sem mint tettesek, hanem mindegyik a saját vétségéért lesz felelősségre vonva. A kihívás önmagában is vétséget képezhet a 293.§. esetében, mely körülmény akkor forog fenn, mikor a kihívást visszautasítják. A kihívásnak a törvény szavai szerint párviadalra kell irányulnia. Hasonlóképen áll ez az elfogadásra is. Angyal Pál vitatja, hogy a lovagias elégtétel kérése, valamint a formák szerinti magyarázatadásra való felszólítás nem esik a 293. §. alá. A Curia a felé az álláspont felé hajlik, hogy ilyen esetekben nem kell alkalmazni a 293. §. rendelkezéseit. Az irodalom azonban ellenkező állásponton van, így ezt az álláspontot fogadta el kiváló mesterünk, Finkey is. A gyakorlatban

a dolog úgy fest, hogy megvizsgálják az összes fennforgó körülményeket és a szerint dönt a bíróság. Így a Curia kihívást állapított meg abban az esetben, mikor a segédek lovagias elégtételt kértek és a kihívásról nem tettek említést. Ellenben oly esetben, mikor a segédek lovagias elégtételt kértek és megemlékeztek volna egyszerű bocsánatkéréssel, nem tekintette kihívásnak. /: Döntvénytár VIII, k. 1425.sz.:/ Kihívásnak minden esetre komoly szándékkal kell történnie, mert oly kihívás, mely sui generis bűncselekménynek nem tekinthető és a párviadal teljesülése egyáltalán nem remélhető, vagy hogy azzal a kikötéssel eszközöl kihívást, hogy párviadalba egyáltalán nem fog bocsátkozni, a dolog természeténél fogva büntetés alá sem eshet. Hisz a párviadalra való kihívásnak mint elfogadásának a vétsége akkor van befejezve, amikor a nyilatkozat a másik fél, illetve

megbizottja tudomására jut. Ezt megelőző cselekmények esetén csupán kísérletről beszélhetünk, mely azonban büntetés alá nem esik. Így a postára feladott oly levél, melyben a kihívás foglaltatik és ezt a fél visszavonja, párviadalra való kihívásnak nem minősül és büntetés alá nem esik, A párviadalra való fegyveres kiállítás a kihívást, vagy annak elfogadását már magában foglalja s így nem a 293. §. alapján esik büntetés alá. Ugyanez az eset forog fenn akkor is, mikor a kihívás és elfogadás után kölcsönösen elállottak a párviadaltól a büntetőjogi rendelkezés értelmében a Btk. 297. §-a alapján nem forog fenn bűncselekmény.

A második mozzanat a párviadalnál a buzdítás, melyről a Btk. 295. §-a következőképpen rendelkezik: " Aki valakit párviadalra egyenesen buzdít, vagy azért, hogy mért ki nem

hi, vagy a kihívást el nem fogadja, megvetéssel fenyeget, egy évig terjedhető államfogházzal büntetendő. Ennek a §-nak azért van nagy jelentősége, mert e nélkül a párviadalra való beugratást nehezen lehetne büntetni. Ugyanis maga a bizditás vagy megvetéssel, megszegéssel való fenyegetés nem tekinthető mindig felbujtásnak, mivel nem mindig foglalja magában a reábirást. Itt problematikus lehet az az eset, ha az ugratás nem járt sikerrel, forog-e büntetendő cselekmény fenn? A 295. §-ban erre vonatkozólag nem találunk rendelkezést. Minden esetre a törvény szigorú értelmezése alapján, tekintet nélkül az eredményre, a párviadalra való buzdítást büntetni kell. Azt viszont, aki valakit a párviadalra ki nem hív, vagy a kihívást nem fogadja el, a törvény nem bünteti, tehát így joggal állíthatjuk, hogy az eredmény-

telen kihívást is büntetéssel kell sújtani. Degré Lajos a Bj. 49. kötetének 129-130 lapján meggyőzően fejti ki, hogy a párviadalnál való közreműködés minden egyéb esetét a bűnrészesség szabályai szerint kell megítélni, így a reábirt felbujtóként, míg azokat, akik a fegyvereket kölcsönzik, , akik a párviadal helyéül szolgáló termet átengedik, akik a hatóságokat tévutra vezetik, bűnsegédként kell büntetés alá vonni. Birói gyakorlatunk ezekben az esetekben azonban nem alkalmaz büntetést. Azonban mint első nézésre látszik, még sem kerülte el büntetőtörvénykönyvünk szerkesztőjének figyelmét ez igen fontos esetek, mert az ilyen közreműködést, ha a büntetőtörvény szellemében vizsgáljuk, megállapíthatjuk, hogy a bűnpártolás előzetes megígérése következtében az ígérő bűnsegéddé válik, abban az esetben pedig, ha ígéréstének eleget tesz, úgy bűnsegélyért és bűn-

pártolásért anyagi halmazatban büntetés alá esik. De ha előzőleg nem is egyezett meg a párviadalra kiálló felekkel, akkor sem menekül a büntetés alól, mert a Btk. 374.§.a értelmében, mint bűnpártolót, egy évig terjedhető fogházzal lehet büntetni. A Bjt. magyarázata értelmében a párviadalnál közreműködő az a segéd, aki nemcsak nem törekedett a párviadalt megakadályozni, hanem a feleket elállás esetére még megvetéssel is fenyegette, a Btk. 294. és 295.§-ai alapján anyagi halmazban mondatik ki bűnösnek. Ha csupán az egyik fél segédei akadályozzák meg a kiegyezést, akkor csupán ezek esnek büntetés alá, míg a másik fél segédei mentesülnek. "Aki mást gyávanak s a párba alól kibuvónak nevez, annak cselekménye nem esik a Btk. 294 §-a alá /: Bjt. 53.kötet.54.1.:/

A párviadalra való kiállást már kísér-

letnek tekinthetjük, azonban a törvény sui generis vétségnek veszi, melyről a 296.§. a következőképen rendelkezik: "Aki párviadal megkezdésére fegyveresen kiáll: egy évig terjedhető államfogházzal büntetendő." a vétség alanyai itt maguk a párviadalra kiálló felek, az elkövetett cselekvés, mely miatt büntetendő: a fegyveres kiállás, de csak abban az esetben, ha a kiállás célja a párviadal megkezdése. Párviadalra való kiállás alatt azt a tevékenységet kell érteni, melynél fogva a felek a viadalra kijelölt helyüket, kezükben a megállapított fegyverekkel elfoglalják. Nem minden párviadalra való kiállásnak az az esete, amikor a felek a megjelölt helyen fegyver nélkül jelennek meg, vagyminősül az az eset, mikor a helyszínen fegyverrel jelennek ugyan meg, de a fegyver kézbevétele nem a kijelölt helyen történt. Ily esetekben a felek tehát

nem párviadalra való kiállásért, hanem kihívásért vagy annak elfogadásáért büntetendők a 293. § értelmében. A kiállás csak akkor esik büntetés alá, ha a szándék komolyan a párviadal megkezdésére irányul. Oly kiállás, mely csupán a látszat kedvéért történik, vagy például: a párbajpisztolyban csak lőporral töltött hüvely van, nem esik büntetés alá.

Előállhat oly eset is, mikor csak az egyik fél áll ki a viadalra, mivel a másik fél valami okból meggondolta magát. Ilyenkor a józan ész alapján ítélve a helyzetet, legheylesebb, ha az egyik felet kiállásért, míg a visszalépőt kihívásért, vagy a kihívás elfogadásáért kell megbüntetni, eltekintve attól az esettől, mikor maga a kihívás, vagy annak elfogadása is szinleges volt. Abban az esetben, ha a kiállás megtörténte után a viadal

valóban megtörtént és a Btk. 298. §-ában foglalt testisértés vagy halál bekövetkezett, ugyan már nem a kiállítás, hanem a bekövetkezett eredmény miatt esnek a felek büntetés alá. A Curia határozata értelmében oly esetben, mikor a párviadalra való kiállítás megtörtént, azonban a viadal megakadályozás miatt a párviadal meghiúsult, de később mégis lefolytatták, a kiállítás, mint önálló bűncselekmény nem szerepel.

Az eredményes párviadal büntetőtörvénykönyvünkben részletesen van körülírva. Így háromféle eredményt különböztet meg s az eredmények súlyossága szerint állapítja meg a büntetést. Az első az egyszerű sebesítés, a második a súlyos testi sértés, míg a harmadik a közvetlen, vagy később bekövetkezett halál.

A sebesülésről a Btk. 298. §-ának 1.

bekezdése így rendelkezik: "Aki ellenfelét a párviadalban megsebesíti, két évig terjedhető államfogházzal büntetendő." Sebesülés alatt a test épségét sértő, külsőleg látható mechanikus meg..... értendő. melynek rendszerinti kísérője a vérzés, a seb széleinek kidudorodása és a test külső szövetén folytonosságának megszakadása következtében előálló fájdalom. A sebesülésnek a párviadalban kell történnie. Erre a megszorításra azért van szükség, mert ez kizárja a párviadal után bekövetkező testi sértésnek a 298. §. alapján való minősítését.

A párviadalban okozott súlyos testi-sérülés esetén a büntetés súlyosabb és csupán annyiban tér el a sebesülés tényálladékától. Ugyanis a 298. §. 2. bekezdése kimondja:

"Ha a megsebesített fél testének valamely tag-

ját, vagy érzékét elvesztette, vagy ha a megsebesítésből gyógyíthatatlan sérülés származott a büntetés három évig terjedhető államfogházleend." A törvény a párviadalban való súlyos sérülést szűkebb körre szorítja, mint a súlyos testisértés esetében, ami kitűnik a törvény azon kitételéből, hogy: "valamely tagját" említi, míg közönséges súlyos testisértésnél a "nevezetesebb" szó közbe van ékelve. Ebből arra lehet következtetni, hogy ha a párviadalban a sérült fél valamely kisebb jelentőségű tagját, például: az ujját veszti el, a bíróság a büntetést minden bizonnyal a 298. §. 2. bekezdése alapján fogja kiszabni. Említést érdemel a Curia azon elvi határozata, hogy az orvos, ha oly sérülést szenved, hogy jobb kezét bizonyos ideig használni nem tudja, akkor a 298. §. 2. bekezdése alapján kell büntetni a sérülést okozót. Okozati összefüggésnek kell fennforogni

abban az esetben, amikor a sérült fél testének valamelyik tagját elveszti, azonban ennek elvesztésénél nem lényeges kellék az, hogy a párviadal tartama alatt történjék. A párviadalból kifolyólag okozott sérülés legsúlyosabb esete az, mikor a sérülés oly nagy mérvű, hogy halált okoz. Ezzel kapcsolatban a Btk. 298.§-ának utolsó bekezdése a következőképpen rendelkezik: "Aki pedig ellenfelét a párviadalban megölte, habár halála nem rögtön következett is be: öt évig terjedhető államfogházzal büntetendő. Ebből világosan láthatjuk, hogy a Btk. 298. §.-ának 3. bekezdése nem csupán akkor alkalmazható, ha a sebesült fél a párviadal tartama alatt esik el, hanem akkor is, ha sérülésébe később hal meg. A szándék ugy itt, mint az előző esetekben, szükséges. A szándékhoz azonban elég, a párviadal akarása, tudatában

annak, hogy a sérüléssel vagy esetleg halállal végződhet. A gondatlanságból, vagy véletlenségből bekövetkezett sérülés azonban itt nem jön számításba. Ugyanis, ha az egyik fél szándékosan belefut ellenfele kardjába, vagy az izgalmak következtében szivbénulást kap és meghal, akkor az okozati összefüggés hiánya miatt nem lehet megbüntetni a másik felet a Btk. 298. §.-ának 3. bekezdése alapján. A Curia hasonló esetekre külön hangsúlyozza a jogegység érdekében hozott egyik határozatában, hogy a Btk. 298. §.-a csak arra a félre alkalmazható, ki a három eredmény egyikét okozta, a másik felet pedig a 296. §, szerint kell büntetni.

A párviadal büntetőjogi megítélésénél nagy jelentősége van még annak a körülménynek ha a felek a társadalom által elfogadott, szo-

kásos párbaj szabályokat megsértik. A párbajszabályok megszegése ugyanis azt jelenti, hogy ezáltal a felek a párviadal kereteit át őrtek s így mintegy kihelyezték magukat a kedvezményezett büntetőjogi megítélés alól, minek következtében ily esetekben a rendes büntetőjogi szabályok alkalmazandók. Ez világosan látható a Btk. 299. §-ában, mely szerint: "Azon párbajvivő, aki a párviadalnak szokásos, vagy kölcsönös egyetértéssel megállapított szabályait megszegte, és annak következtében ellenfelét megölte: a szándékos emberölés. ha pedig megsebesítette, a súlyos testisértés büntetetté-re meghatározott büntetéssel sújtandó. Ugyan e §. 2. bekezdésében hangsúlyozza a törvény, hogy: "A jelen szakaszban meghatározott esetekben a segédek, mint bűnrészesek büntetendők

Párbajszabályok alatt, hogy milyen

szabályok értendők, erre nézve birói gyakorlatunk bizonyos esetekben szakértők meghallgatása után állapítja meg a párbajszabályokat. Legtöbb esetben az ugynevezett párbajkódexet veszik irányadóul. Ilyenek a Clair Vilmos és a Bolgár Ferenc összeállításában megjelent codexek. A törvény szokásos, vagy kölcsönös egyetértéssel megállapított szabályokról szól. Szokásos szabályoknak azokat a szabályokat tekinthetjük, melyeket a társadalmi közfelfogás magáévá tesz és alkalmaz, míg a kölcsönös egyetértéssel megállapítottaknak azok tekinthetők, melyek az általános szabályok keretein belül történő eltéréseket állapítják meg. Kiváló büntetőjogászaink: Finkey, állás felfogása szerint a Btk. 299. §.-a csak a párbajszabályok szándékos megszegése után nyer alkalmazás, míg gondatlan szabályszegés esetén a cselekmény megmarad a párbajkereteiben. Ma-

gának a párbajszabályoknak a megsértése nem esik büntetés alá. Így abban az esetben, amikor a felek a szabályokat megsértik és a segédek szétválasztják őket, a Btk. 296. §-a alapján, fegyveres kiállásért vonják őket büntetés alá. A 299. §. alkalmazásának fontos feltétele, hogy a szabályszegő fél ellenfelét megölje, vagy megsebesítse. Ilyen esetben aztán még könnyű testisértés esetében is a súlyos testi sértés büntetése kiszabandó büntetés, azaz: három évig terjedhető börtön, míg halálos eredmény esetén a szándékos emberölés büntetése megállapított büntetés alkalmazandó még abban az esetben is, ha a párbaj szabályait megszegő fél előre megfontoltan és ölési szándékkal követte is el tettét. Előfordulhat azonban ennek az ellenkezője is, mikor a szándék egyáltalán nem irányul ölésre és a bíróság a felet mégis szándékos emberölés

büntetésben mondja ki bűnösnek, noha ölni egyáltalán nem akart.

A párviadalban résztvett mellékszemélyeket párbajszegés esetében bűnrészesként esnek büntetés alá. Illés és Angyal álláspontja szerint csak akkor, ha velük kapcsolatos a párbajszegés. Ezzel szemben Finkey arra az álláspontra helyezkedik, hogy ha a felek a párbajszabályokat megszegették, akkor a segédek abban az esetben is szándékos emberölés, illetve súlyos testisértés büntetével kapcsolatos bűnsegély miatt kell felelősségre vonni, ha nem is volt tudomásuk a felek szabálysértő szándékáról, sőt még akkor is, ha nem állott módjukban a szabálysértést megakadályozni.

IV.

A PÁRVIADAL BÜNTETÉSE.

A párviadal büntetőjogi megítélésének vizsgálatánál nem hagyhatjuk figyelmen kívül a büntetési mértékek és nemek vizsgálatát sem. Első látásra azonnal megállapíthatjuk, hogy a büntetés mértéke a viadalhoz való minden közelebbi lépés es tében fokozatosan emelkedik, míg a párviadalnál az eredmény súlyossága szerint válik súlyosabbá a büntetés. Így láthattuk, hogy párviadalra való kihívás és annak elfogadása esetében hat hónapig, fegyveres kiállítás vagy eredmény nélküli viadalnál egy évig terjedhető államfogházzal bünteti a Btk. a feleket. Abban az esetben, mikor a párviadal sebesüléssel végződött a sebesülés súlyossága szerint a törvény két évi, három évi, sőt öt évi állam-

fogházat alkalmaz. Ezek a büntetések azonban sok esetben nem vizsgálják teljes mértékben a párviadatok Ujabban nagy jelentőséget tulajdoníthatunk a Btk. második novellájának, amennyiben az 1928. évi X. t.c. alapján a párbajozó felekre, figyelembe véve körülményeiket és anyagi s társadalmi helyzetüket, a bíróság mellékbüntetésként pénzbüntetést állapíthat meg az esetben, ha ezáltal nagyobb remény van arra, hogy az elítéltet újabb bűncselekmény elkövetésétől nagyobb mértékben visszafogja tartani, mint a puszta szabadságvesztés büntetés. Az 1928. évi V.t.c. 4. §.-a alapján a bíróság mellőzheti a szabadságvesztés büntetést oly esetben, mikor a fennforgó körülmények beható vizsgálata alapján úgy látja, hogy az elítéltet súlyosabban lehet pénzbüntetéssel büntetni és újabb bűncselekmény elkövetésétől ezáltal ugyanolyan, vagy

még nagyobb mértékben vissza lehet tartani. Mellékbüntetés esetében a minimum 1.- pengő, az államfogházat helyettesítő pénzbüntetés esetében pedig 50 pengő. A mellékbüntetés maximuma nyolc ezer pengő, abban az esetben pedig, mikor öt évi államfogházat kellene kiszabni, huszezer pengő. Természetesen a pénzbüntetés kiszabásánál a bíróságnak az összes fennforgó körülményeket mérlegelni kell. Így figyelembe kell venni a párvoadal okait, a felek társadalmi állását, a visszaesést, stb. A bíróság álláspontja az egyes esetekben a következőképen alakult: " Súlyosbitó körülménynek tekintik: a a kihíváshoz és a párviadalhoz való makacs ragaszkodást, a csekély sértés miatt való kihívást, a nyegleséget, melynek az adott helyzethez jelentősége volt, az a körülmény, ha a párviadal alaryai itáőbirák voltak, stb. Ki kell emelnünk még a Büntetőjogi

Határozatok Tárába foglalt azon álláspontján a Curiának, hogy súlyosabban kell büntetni a vádlottat, ha tettelegességgel ő szolgáltatott okot a párviadalra.

Enyhítő körülményekül emlithetjük meg bírói gyakorlatunk alapján azokat az eseteket, mikor a sértés oly súlyos, volt, hogy a másik fél e miatt kénytelen volt párviadalba bocsátkozni, továbbá ide sorolhatjuk a vádlottnak ügyetlenségét, járatlanságát, a kardvívás terén, mivel így kevesebb volt az eshetősége a testi épség veszélyeztetésének. Curiánk egyik döntvénye alapján ide sorozhatjuk azt az esetet is, mikor a vádlott ellenfelét⁶¹ súlyos sérülést szenvedett. A Jogi Hírlap 1927. évi október 9.-én megjelent számában levő cikke alapján a társadalmi kényszerrel nem sorozhatjuk az enyhítő körülmények közé, tekintettel arra, hogy az nem vis absolute és ennek a körülménynek a fennforgását

a bíróság van hivatva értékelni.

V.

A PÁRVIADALBAN VALÓ RÉSZESSEG.

Mint egyéb büntetendő cselekménynél, úgy a párviadalnál is fordulnak elő bűnrészes-ségek s ezeket a személyeket birói gyakorlatunk alapján a 69-74 §§-ok alapján vonja felelősség-re. A párviadalnál való részesség szempontjából - amint fentebb láthattuk - egyes eseteket a törvény külön kiemel, mely esetekben a részesség általános szabályai nem alkalmazhatók. Ezek a kiemelt formák a következők: a párbajsegédek, akik a párviadaltól való elállást megakadályozzák, végül ide sorozhatók a párviadalra való buzdítók, akiknek büntetőjogi megítélését már fentebb ismertettem.

A párbajsegédek helyzetének vizsgálata

előtt szükségesnek tartom annak a meghatározását, hogy kik azok a párbajsegédek? Párbajsegédeknek azok a személyek tekintendők, akik a párviadalra való kihívást és annak elfogadását közvetítik, valamint, akik megállapítják a szabályokat és a feltételeket s akik a párviadal lefolyását irányítják és vezetik. Ha ezeket a személyeket a büntetőjog nem venné külön megítélés alá, úgy a Btk. 72.§.-a értelmében meglehetősen súlyos büntetéssel sújtaná, mint bűnsegédek. Ennek az lenne a retorziója, hogy nem nagyon mernének párbajsegédséget vállalni és így nagyon elszaporodnának a szabálytalan és veszélyes párviadatok. A párbajsegédek büntetését vizsgálva, már a kihívásnál és annak elfogadásánál a Btk. nem tesz különbséget a párviadal alanyai és a segédek között, hanem egyenlő mértékben hat hónapig

terjedhető államfogházzal fenyegeti őket. E-lőbbrehaladott esetben azonban a segédet jóval enyhébben büntetendők, mint a párviadal al-nyai.

A párviadalnál szereplő mellékszém-lyek azok is, kik a viadaltól való elállást megakadályozzák. A Btk. 293. §.-a alapján e-zek is hat hónapig terjedhető államfogházzal büntetendők. Ezek közé a személyek közé a párbajsegédek nem tartoznak, hanem azok a személyek sorozhatók ide, akik a felek lelküle-tére hatva, a kiegyezést megakadályozzák. I-lyeneknek tekinthetjük például: a becsületbi-róság tagjait. A párviadalra való buzdítókról már fentebb megemlékeztem, így itt nem ismer-tetem.

VI.

A PÁRVIADAL BÜNTETÉSI ESETEI.

A párviadalnak vannak büntetlen esetei is, ami kitűnik a Btk. 297. §-ának következő rendelkezéséből: " Felmerülhet a törvény ezen rendelkezésével kapcsolatban a kérdés, vajjon abban az esetben büntetlen marad-e a cselekmény, ha az elállás a kihívás és elfogadás után történt. Erre vonatkozólag a törvény nem rendelkezik, azonban az általános felfogás a büntetlenség mellett foglalt állást. Nehezebb a helyzet megítélése abban az esetben, mikor a felek akkor léptek vissza a párviadaltól, miután fegyverüket használták. Ebben az esetben Finkey, Angyal, Teyer és Illés álláspontját téve vizsgálat tárgyává, ugy ezeket leghelyesebben ugy dönthetjük el, hogy a viadal akadályoz-

tatás, vagy önkéntes elállás következtében nem nyert befejezést. Ha akadályoztatás forog fenn, akkor kiváló büntetőjogászaik véleménye alapján a 296. § szerint a feleket büntetni kell, mely esetre azonban a 297. §. is kiterjed. Önkéntes elállás esetében pedig a feleket nem kell büntetni, eltekintve attól az esettől, mikor a segédek a párviadalt befejezettnek nyilvánították. A párviadalnak véletlen elmaradását azonban bírói gyakorlatunk nem tekinti elállásnak. Vita tárgyát képezheti még az az eset is, hogy a párviadaltól való egyoldalú elállás biztosít-e büntetlenséget? Az általános felfogás, az, mely Finkeytől származik, hogy csak a közös megegyezésen alapuló kölcsönös ekállás biztosít a feleknek büntetlenséget. Egyoldalú elállás esetében csak az elálló fél és a párviadalt megakadályozni igyekvő segédei mentesülnek a büntetés alól. A buzdítók, valamint a megszé-

gyenítéssel fenyegetőzőkre, mivel azok helyzete a párviadal eredményétől független, a dolog természeténél fogva különös elállás esetében nem mentesülnek a büntetés alól.

A Btk. 300. §.-a alapján a tanúk és orvosok, akik a párviadalnál jelen voltak, nem büntetendők. A tanúk büntetlensége azért indokolt, mert ők aktíve a párviadal egyéb mozzanatában nem vesznek részt. Az orvosok büntetlenségét pedig az teszi indokolttá, hogy ha a párviadalnál jelenlevő orvost büntetnék, akkor az orvosok vonakodnának párviadaloknál megjelenni és így sok esetben a nélkülözhetetlen azonnali orvosi segélynyújtás emelné a számát a végzetes kimenetelű párviadaloknak.

A párbajsegédek sem esnek büntetés alá abban az esetben, amikor a párviadalt igyekeznek meggátolni. Erre utal a 300 §. azon rendel-

kezése is, hogy: az előbbi szakasz eseteinek kivételével azon segédek, kik a párviadalt megakadályozni törekedtek, nem büntettetnek." Itt minden valószínűség szerint a szabálytalan párviadal esetére kell gondolnunk. A párviadal megakadályozásánál való tevékenységnek komolynak kell lenni. Sablonos felszólítások nem jönnek tekintetbe. Aztán az, hogy a megakadályozásra való igyekvés sikerrel jár-e, büntetőjogi megítélés szempontjából közömbös. A beszámíthatóságot kizáró okok a párviadalra is alkalmazást nyernek.

VII.

A PARVIADAL ELLENI KÜZDELEM.

Nem hagyhatjuk még figyelmen kívül azt a mozgalmat, mely a párbaj kiküszöböléséért küzd. A közvélemény ugy akarja kiküszöbölni

ezt, hogy szigorú büntetést kíván alkalmazni a párviadal alanyaival szemben. Hogy ez a felfogás a gyakorlatban mennyire nem helyes, arra világosan utal Angyal Pál, mikor azt mondja:

" Hogy a büntetés mennyire nem hatékony a párbaj elleni küzdelemben, mi sem bizonyítja jobban, mint XIII. Lajos kora, kinek 1526 évi

ediktuma a visszaeső párbajozót halállal büntette s mégis az ő uralkodása idejében jelentette Lord Herbert of Chertury angol nagykövet,

hogy nincs valamire való francia nemes, aki legalább egy embert nem ölt volna meg párbajban. / /: Tanulmányok és beszédek. 169.1. /

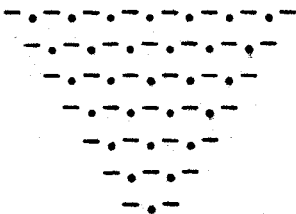
A sikerben a párbaj-ellenes mozgalomnál csak akkor bizhatunk, ha a társadalom közfelfogása megváltozik. A változás előidézéséhez erős generális rendelkezés kell. Legjobb lenne, ha oly erőskezű becsületbiróság lenne, amelynek tekin-

télye van a társadalom előtt és bizalmát belé helyezi s ez arra törekedne, hogy lehetőleg minden ügyet párviadalon kívül intézzenek el. Ehhez azonban feltétlenül szükséges, hogy a becsületbiróság mindenféle hatósági jellegtől mentve legyen és ne hivatalyszerű bíróságnak látszék. A kaszinói és egyéb klub-bíróságok sohasem fogják tudni ezt elérni, épen ezért lenne nagy szükség ennek a komoly becsületbíróságnak minél előbbi megteremtésére.

BEFEJEZÉS.

Itt áll előttünk tehát a párviadal teljes egészében. Az igazságszolgáltatásnak, illetve az elégtételnek ezt a formáját nem helyeselhetjük. Elterjedése a téves társadalmi közfelfogásból származik. Hiába van meg a helyes erkölcsi és jogi álláspont, még sem ez a döntő,

hanem a társadalmi megítélés s így a párviadal
esetében is a társadalmi közfelfogás nyomása
alatt az erkölcs és a jog eszméje háttérbe szo-
rul. Szép dolog az ősi erény, az ősi igazság-
szolgáltatás és elégtételhez való ragaszkodás,
azonban a fejlett társadalomban, a kultúra ma-
gasabb fokán ez nem érvényesülhet. Ezért egész
nyugodtan bizza rá magát a sértett fél a tör-
vény védelmére és kiváló bíróságunk igazság-
szolgáltatására.

DEBRECENI EGYETEMI KÖNYVTÁR
8464/43 gyarapodási naplós. sz.